Ўзбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Пайариқ тумани

2024 йил 23 июль

Пайариқ туманлараро иқтисодий суди судья О.Т.Нуримовнинг раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Турсуновнинг котиблигида, Пайарик тумани фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгашининг, даъвогар «Одил Мухаммадиев хўжалиги манфаатида, жавобгар «PAYARIQ-KLASTER» фермер масъулияти чекланган жамиятига нисбатан берган даъво аризаси буйича иктисодий ишни Фермерлар кенгаши вакили М.Ўроков (25.12.2023 йилдаги 2/23-сонли ишончномага асосан), даъвогар вакили О.Мухаммадиев (фермер хўжалиги бошлиғи) ва жавобгар вакили Л.Арзикулов (16.07.2024 йилдаги 215-сонли ишончномага асосан) иштирокида суд биносида очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Даъво аризадан кўринишича, «PAYARIQ-KLASTER» масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ва «Одил Мухаммадиев даласи» фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ўртасида 2023 йилда контрактация шартномаси тузилган, шартномага асосан даъвогар жавобгарга кўрсатилган пахта хом-ашёсини етказиб берган, лекин жавобгар томонидан бугунги кунга қадар жами 552 711 000 сўм тўлаб берилмаган. Шу сабабли Пайариқ тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан буён матнда Фермерлар кенгаши деб юритилади) даъво аризаси билан судга мурожаат қилиб, унда жавобгардан даъвогар фойдасига 552 711 000 сўм асосий қарз, 105 542 200 сўм жарима ва 299 739 848 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган Пайариқ тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили даъвони қисман қувватлаб, жавобгарнинг бугунги кундаги қарзи 37 063 700 сўм эканлигини маълум қилиб, мавжуд қарздорликни ҳамда неустойкани ундиришни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили хам даъвони кисман кувватлаб, жавобгарнинг бугунги кундаги карзи 37 063 700 сўм эканлигини маълум килиб, мавжуд карздорликни хамда неустойкани ундиришни сўради.

Суд мажлисида сўралган жавобгар вакили ўз тушунтиришида, даъвони кисман тан олиб, даъво аризасида 2024 йил 21 май холатига юзага келган 552 711 000 сўм қарздорлик ундириш сўралганлиги, аслида шу кундаги холатда карздорлик 544 821 860 сўмни ташкил этиши, судга мурожаат қилингандан сўнг, 507 758 160 сўм тўлов амалга оширилганлигини билдириб, суддан қонуний қарор қабул қилишни сўради.

Суд, тарафлар вакилларининг тушунтиришини тинглаб, ишдаги мавжуд хужжатларга хукукий бахо бериб, куйидагиларга кўра даъвони кисман каноатлантиришни лозим деб топди.

Аниқланишича, даъвогар («Хўжалик») ва жавобгар («Буюртмачи») ўртасида шартнома тузилган.

Шартномага кўра, даъвогар ўзининг 2023 йил учун «Агротехнологик харита» сига асосан пахта хом-ашёсини жавобгарга етказиб бериш, жавобгар эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Даъвогар томонидан жавобгарга пахта хом-ашёси етказиб берилган. Жавобгар томонидан пахта хомашёси қабул қилиб олинган.

Даъвогар томонидан жами 2 173 359 500 сўмлик пахта хом-ашёси топширган ва ташиш хизматлари кўрсатилган.

Жавобгар томонидан жами пул маблағи ҳамда маҳсулотлар сифатида 1 628 537 640 сўмлик аванс берилган бўлиб, юзага келган қарздорлик 544 821 860 сўмни ташкил этади.

Жавобгар 2024 йил 2 июль куни 507 758 160 сўмлик тўловни амалга оширган бўлиб, унинг даъвогар олдидаги бугунги кундаги қарздорлиги 37 063 700 сўмни ташкил этган.

Ушбу ҳолатда суд, даъво аризасида ундириш талаб ҳилинган асосий ҳарзнинг 37 063 700 сумини ундиришни лозим деб ҳисоблайди.

Бундан ташқари, даъво аризасида шартномага асосан жавобгардан 105 542 200 сўм жарима ва 299 739 848 сўм пеня ундириш сўралган.

ФКнинг 263-моддаси биринчи қисмига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъи назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Шартноманинг 5.4-бандига кўра, жавобгар ўзи тўлашдан бўйин товлаган сумманинг 20% фоизи микдорда жарима ва тўлов муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун 0.4 % фоиз микдорда, бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50% фоизидан ортик бўлмаган микдорда даъвогарга пеня тўлашлиги назарда тутилган.

Бирок, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари хакида"ги 163-сонли Қарорининг 3-бандига кўра, агар шартномада айнан битта мажбуриятнинг бузилиши учун неустойкани хам жарима, хам пеня кўринишида тўлаш назарда тутилган бўлса, судлар шуни эътиборга олишлари лозимки, конунчиликда бошкача холлар назарда тутилмаган бўлса, даъвогар факатгина бир шаклдаги неустойка кўллашни талаб килишга хакли.

Юқоридаги Пленум қарорига зид равишда даъво аризада жавобгар томонидан битта мажбуриятнинг бузилганлиги учун ҳам пеня ҳам жарима ундириш сўралганлиги сабабли даъвонинг жарима ундириш тўғрисидаги қисми асоссиз бўлиб, уни қаноатлантириш рад этилиши лозим.

Талаб қилинган пеня қайта ҳисоб-китоб қилинганда, 544 821 860*0,4%*142 кун=309 458 816 сўмни сўмни ташкил этиши, пеня миқдори асосий қарзнинг 50 % дан зиёд бўлмаслигини инобатга олганда, 272 410 930 сўм эканлиги маълум бўлди. Демак, даъвонинг 27 328 918 сўм пеня ундириш талаби ҳам асоссиздир.

ФКнинг 326-моддасига кўра агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек, кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиши керак, суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Бу ҳақда, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 163-сонли Қарорининг 4-бандида ҳам тушунтириш берилган.

Ушбу ҳолатда суд, мажбуриятнинг бажарилиш даражасини, неустойканинг мутаносиблигини инобатга олиб, талаб ҳилинган пеняни камайтирилган ҳолда 68 000 000 сум миҳдорида ундиришни лозим топди.

ИПКнинг 118-моддаси биринчи қисмига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чоратадбирлар тўғрисида»ги 2017 йил 10 октябрь ПҚ-3318-сонли Қарорининг 3-бандида, Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашларига фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш ҳуқуқи берилганлиги, даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги кўрсатилган.

Юқоридагиларга кўра суд, даъвони қисман қаноатлантиришни, жавобгардан даъвогар фойдасига 37 063 700 сўм асосий қарз, 68 000 000 сўм пеня ундиришни, даъвонинг қолган қисмини қаноатлантиришни рад этишни, жавобгардан Республика бюджетига 16 344 656 сўм давлат божи ва даъвогар 34 000 сўм почта харажатини ундиришни ундиришни лозим топди.

Бинобарин, ИПКнинг 68, 176-179-моддаларига асосланиб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъво қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар «PAYARIQ-KLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан «Одил Муҳаммадиев даласи» фермер хўжалиги фойдасига 37 063 700 сўм асосий қарз ва 68 000 000 сўм пеня ундирилсин.

Даъвонинг қолған қисмини қаноатлантириш рад этилсин.

«PAYARIQ-KLASTER» масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджетига 16 344 656 сўм давлат божи, «Одил Муҳаммадиев даласи» фермер хўжалигига 34 000 сўм почта харажатлари ундирилсин.

Хал қилув қароридан норози бўлган тарафлар бир ой муддат ичида шу суд орқали Самарқанд вилоят судининг апелляция инстанциясига шикоят бериши (протест келтириши) мумкин.

Судья

О.Нуримов